

AURORA

Luis Landero

Aurora

Vertaald door
Arie van der Wal en Eugenie Schoolderman

Deze uitgave kwam mede tot stand door een bijdrage van
Acción Cultural Española, AC/E

De vertalers ontvingen voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Lluvia fina*. Tusquets Editores, Barcelona

© 2019 Luis Landero

© 2021 Nederlandse vertaling Arie van der Wal en
Eugenie Schoolderman / Uitgeverij Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Studio Jan de Boer

Omslagbeeld © Barbara McKinney / Arcangel

Foto auteur © Itziar Guzmán

NUR 302

ISBN 978 90 284 5064 6

www.wereldbibliotheek.nl

Voor Alejandro, mijn geliefde zoon,
mijn moedige filosoof.
Voor altijd in mijn hart.

I

Inmiddels weet ze zeker dat een ander van alles over jezelf vertellen niet zo onschuldig is, niet helemaal onschuldig in elk geval. Maar misschien geldt dat ook wel voor dagelijkse gesprekken, kleine versprekingen of zomaar wat met elkaar kletsen. Misschien is zelfs in je slaap praten niet helemaal onschuldig. Woorden hebben iets waar op zich al een risico, een dreiging van uitgaat, en het is niet waar dat ze zo makkelijk verwaaien in de wind als mensen altijd zeggen. Dat is gewoon niet waar. Echo's van bepaalde opmerkingen, zelfs van de meest triviale, kunnen jarenlang als in een lethargische slaap zwakjes blijven naklinken in een uithoek van het geheugen, wachtend op een tweede kans om terug te keren naar het heden en dat wat destijds niet helemaal duidelijk was uit te vergroten en te corrigeren, vaak nog veelzeggender en betekenisvoller dan op het moment zelf. Ineens zijn ze er, je hoeft alleen maar te kijken, plotseling duiken ze op, gehuld in vreemde gewaden, op de klanken van exotische muziek, ze laten nooit eerder opgemerkte sporen na, en brengen nieuws, groot en verbazingwekkend nieuws, afkomstig uit een verleden dat misschien wel nooit heeft bestaan. En altijd, altijd weer zijn de verhalen of de woorden die terugkeren uit de duistere krochten van het geheugen op oorlogspad, beladen met grieven, op zoek naar eerherstel en het zaaien van tweedracht. Het lijkt wel alsof ze

tijdens hun langdurige ballingschap in de vergetelheid zo diep zijn weggezonden in hun denkbeeldige werelden, zo hebben zitten wroeten in hun binnenste dat ze, net als dokter Moreau met zijn monsterachtige wezens, een volledige, fantastische metamorfose hebben ondergaan. En zo, met hun lugubere gevolg van groteske maar tegelijk onweerstaanbaar verleidelijke gedaanten, komen de woorden en verhalen van gisteren tot ons en dringen zich op aan ons bewustzijn met de tirannie, de verrukkelijke tirannie, van hun nieuwe betekenissen en argumenten. Ah, en dan hebben we het nog niet eens over de gebaren en de mimiek bij het praten, de theatrale dimensie van de woorden, die soms nog overtuigender zijn dan de woorden zelf en sterker voortleven in de herinnering, zodat we vaak niet zeker weten of we ons de zinnen herinneren of eerder de hele enscenering, het repertoire van maniertjes waarmee ze werden uitgesproken, de glimlachjes, de blikken, de handbewegingen, het schouderophalen, de pauzes, het verborgen brabbelen van het zwijgen en het lichaam.

Het zijn duistere vermoedens die door Aurora's hoofd spoken en een waas van vermoeidheid over haar gezicht leggen. Ze luistert al zo lang, bijna haar hele leven, naar verhalen en ontboezemingen, woorden en nog eens woorden, altijd uitgesproken op zachte, woedende of gekwelde toon. Meestal verhalen van lang geleden, die zich hebben afgespeeld in een ver, bijna legendarisch verleden, maar nog even krachtig en actueel als toen, zo niet meer. Wat is het toch aan Aurora dat onmiddellijk het vertrouwen van de mensen wekt, waardoor ze de behoefte voelen hun hart bij haar uit te storten en haar allerlei gedenkwaardige episoden uit hun leven te vertellen, geheimen die de verteller misschien nooit aan iemand heeft onthuld? Maar wél aan haar. Iedereen vertelt haar altijd alles, iedereen

houdt van haar, iedereen is dankbaar voor haar begrip, voor haar liefdevolle, troostende manier van luisteren.

Misschien is het een aangeboren, bijna miraculeuze gave, want wie naar haar kijkt kan niet anders dan glimlachen, moet haar wel aanspreken en een of andere onbeduidende vraag stellen, zoals hoe ze heet of wat haar sterrenbeeld is, of haar lievelingsbloem, en op die manier vertellen ze haar uiteindelijk allemaal hun kleine geluuksmomenten, successen en mislukkingen, en ten slotte hun grootste ongeluk.

Dat is precies zoals ik Gabriel heb leren kennen, denkt ze. Nu bijna twintig jaar geleden. Ze hadden elkaar vluchtig aangekeken bij het oversteken van een drukke straat en Gabriel was plotseling verbaasd blijven staan, tussen de mensen door naar haar toe gelopen en had haar gevraagd, zijn ogen tot spleetjes knijpend alsof hij iets wazigs probeerde te ontcijferen, of ze elkaar soms van vroeger kenden, ze had nee gezegd, maar hij hield vol van wel en trok een nadenkend gezicht, ze hadden elkaar vast al eens ergens gezien, of anders in een vorig leven of in een droom, en intussen laveerden de voorbijgangers snel tussen hen door, en wat daarna volgde is het bekende verhaal, laat me raden of me herinneren hoe je heet, wat heb je een leuke strik in je haar, waar kom je vandaan, wat doe je, weet je zeker dat we elkaar niet van vroeger kennen? En nog diezelfde middag waren ze naar een café gegaan en had Gabriel het woord genomen en uitvoerig over zichzelf gepraat, over zijn hobby's, zijn hebbelikheden, zijn toekomstplannen, en daarna had hij haar een groot deel van zijn leven verteld, en zij luisterde, zonder het geringste teken van vermoeidheid, op het juiste moment blij of bedroefd kijkend, hangend aan zijn lippen, toegewijd aan zijn woorden en pauzes, bereid zich te verbazen, steeds uiterst meegaand en beminnelijk. 'Ik heb nog

nooit, echt nog nooit, iemand gekend die zo... hoe zal ik het zeggen, zo bijzonder en zo ongelooflijk charmant, zo zachtmoedig is als jij,' had Gabriel ten slotte gezegd, om hun ontmoeting af te sluiten en te bezegelen, en die woorden vormden de voorbode van een liefdesverklaring.

Daarna bracht hij haar thuis, en omdat zij hem zo'n vertrouwd gevoel gaf, praatte hij onderweg over geluk, zijn favoriete onderwerp, want hij was niet voor niets filosofiedocent en al van jongs af, toen hij nog bijna een kind was, had hij veel over dat thema gelezen en nagedacht, en hij was goed bekend met de wegen die de mens in elk tijdperk en elke samenleving had gekozen om min of meer gelukkig te worden. 'Wat interessant,' zei Aurora, en dat moedigde Gabriel aan om te zeggen dat hij dacht dat geluk was aan te leren en dat dit het eerste was wat we als kind zouden moeten leren, zoals je ook zou moeten leren omgaan met de tegenslagen die het lot ons bereidt, en dat de allereerste les eruit bestaat je ziel lichter te maken om op het leven te kunnen drijven, en daarbij maakte hij met zijn vingers golfbewegingen in de lucht alsof hij stromend water nadeed, zonder dat de scherpe kanten van de werkelijkheid ons al te zeer verwonden, en zonder dat voor- of tegenspoed, het geestdodende verstrijken van de tijd, de dodelijke verleiding van het verlangen naar het onmogelijke, fatalisme, de verlokkingen van het vluchtige genot, en vooral de angst voor de dood ons in het slijk van de frustratie kunnen storten – en om de paar passen bleef hij staan om te genieten van zijn woorden en te zien hoe zij ze nog mooier maakte met haar aandacht –, integendeel... Maar hier onderbrak hij zichzelf omdat de kwestie te complex was om in een paar woorden te behandelen, en misschien ook omdat er nog wel gelegenheid zou zijn – en hij bloosde toen hij dat zei –, als zij

het tenminste goedvond, om rustig over deze dingen te praten. En toen Aurora daarmee instemde, volgden er nog meer middagen, waarin hij haar stapje voor stapje voorstelde haar gids te zijn op de weg naar het geluk, en zij ging erin mee en volgde hem gewillig, en samen drongen ze de toekomst binnen als was het een betoverd bos waar vele gevaren op de loer lagen, hij voorop, haar bij de hand nemend om haar te beschermen tegen elke mogelijke dreiging, alsof ze een klein meisje was of een weerloos schepsel, iets waardevols en broos wat uiterst voorzichtig moest worden meegevoerd, en zo, voetje voor voetje, waren ze al twintig jaar onderweg, maar zonder ooit ergens aan te komen, steeds wankeler en ongeloviger, en inmiddels voorgoed verdwaald op de weg naar het geluk. En dan zeggen ze dat een ander van alles over jezelf vertellen onschuldig is en dat woorden verwaaien in de wind.

Die aangeboren gave heeft ze altijd gehad. Iedereen die iets kwijt wil, vertelt het aan haar. Misschien komt het door haar vriendelijke, enigszins weemoedige uitstraling en door de manier waarop ze glimlacht en kijkt. ‘Wat een prachtige droevige glimlach heb je’, ‘Wat een zachte gezichtsuitdrukking’, ‘Het is een genot om naar je te kijken’, ‘Wat glimmen je ogen mooi’ zijn dingen die ze vaak tegen haar hebben gezegd. Te vaak, veel te vaak, denkt ze, en dan keert ze met een lichte rilling en een zucht terug naar de werkelijkheid. Het begint donker te worden en de kinderen zijn al een tijdje geleden vertrokken. Ze zijn ordelijk weggegaan en daarna alle kanten op gerend, met hun geschreeuw, hun rugzakjes, hun carnavalsmaskers en verkleedkleden. Buiten het lokaal, voor het raam, zwaaiden ze naar haar en trokken ze gekke gezichten, en zij bleef hun stemmen horen totdat ze alleen nog nagalmden in de verte. En nu is er de nodige tijd voorbijgegaan en ze is er nog steeds, ze weet niet

goed waarom. ‘Ga je niet mee, Auri?’ heeft een collega gevraagd, met haar hoofd net om de hoek van de deur. En zij heeft geantwoord dat ze er zo aankwam, dat ze eerst nog wat werk wilde nakijken. Maar ze is nog niet gegaan en ze heeft ook nog niets nagekeken. Ze heeft de tafels en stoelen rechtgezet, de tekeningen verzameld, er een paar uitgekozen en op de kurkborden geprikt die aan de muren hangen. Het ruikt naar vanille, boetseerlei, gum, urine, viltstift. Dan blijft ze plotseling opnieuw staan, starend in het afnemende daglicht, alsof er een gedachte door haar hoofd fladdert die zich niet laat vangen.

Wat dacht ze een ogenblik geleden dat zo belangrijk was en dat ze nu plotseling is vergeten? Ah, ja! Ze weet het weer. De verhalen die iedereen haar vertelde, dat was het. En dat ze het nooit erg heeft gevonden om naar anderen te luisteren, ze hun hart te laten luchten zodat ze zich konden bevrijden van de oude herinneringen die van binnen aan hen vraten, want het is waar dat er tegen het onherstelbare verdriet uit het verleden geen beter medicijn bestaat dan het rustig uiteen te zetten voor een lankmoedig en zelfs solidair gehoor – iets vertellen blijkt steeds weer veel troost te bieden voor de zonden en fouten en het vele leed die de jaren met het verstrijken achterlaten! Zo is het altijd geweest, en Aurora ging hier altijd graag in mee, zonder bezwaar te maken, maar de laatste tijd gebeuren er rare dingen, want wanneer ze luistert, wanneer ze haar oude rol van meelevende vertrouwelinge speelt, wordt ze zich er soms opeens van bewust dat ze, zoals nu, met haar hoofd al ergens anders is, niet bij een bepaalde gedachte maar zomaar ergens zwevend in het niets, en dat de woorden die tot haar komen soms veranderen in een vreemde taal, in een lawaaiige opeenhoping van geknetter, alarmbellen, gepiep, gebrabbel en ver-

minkte woorden, als de stoorsignalen van verafgelegen radio-stations. Dan raakt ze ontmoedigd, heeft ze het gevoel dat er in een of andere verborgen uithoek van haar bewustzijn een behoefte ontstaat aan ergernis, aan ruzie, aan een bij vlagen onbedwingbare doffe woede. Ben ik bezig gek te worden, vraagt ze zich af.

Het lijkt wel of ze de laatste tijd allemaal hebben afgesproken haar hun hartzeer te vertellen. Ze bellen of sturen appjes en mailtjes, thuis, op school, als ze op straat loopt, als ze werk aan het nakijken is, als ze een roman zit te lezen of naar een film kijkt, als ze Alicia helpt met haar huiswerk, of als ze na een afmattende dag in slaap valt. Elke dag, op de gekste tijden. En dan telt ze Gabriel nog niet eens mee, die nergens anders over kon praten dan over het feest dat ze voor de tachtigste verjaardag van ma zouden organiseren. En omdat ze een voor een niet alleen hun eigen verhaal vertellen maar ook wat de anderen zeggen, komen alle versies van al die verhalen uiteindelijk samen bij Aurora. Zij is feitelijk de enige die het overzicht heeft, die alles weet, de intrige en de keerzijde van de intrige, omdat ze alleen háár vertrouwen en haar tot in de kleinste details, zonder enige schaamte of terughoudendheid, alle verwickelingen vertellen van deze geschiedenis, die onschuldig en zelfs feestelijk begon maar in een puinhoop en een ramp is geëindigd, zoals zij al vanaf het eerste moment had vermoed.

En nu blijkt zij, voor het eerst in haar leven, ook een verhaal te hebben, en ze zou het maar wat graag aan iemand vertellen, alleen weet ze niet aan wie, en misschien is ze ook wel niet in staat om het te vertellen, omdat ze de kracht niet heeft zich in haar herinnering op één punt te concentreren en meteen de draad kwijtraakt, waardoor de gebeurtenissen uiteenvallen en

door elkaar gaan lopen alsof iemand ze halverwege het kaartspel nog een keer heeft geschud. Wat ze zich wél precies herinnert is het moment waarop alles begon. Het was afgelopen vrijdag, nog maar zes dagen geleden, toen Gabriel op het idee kwam dat ma's verjaardag een uitgelezen gelegenheid was om de familie, de hele familie, na een hele tijd weer eens bij elkaar te brengen en terloops alle oude en kleine schulden in te lossen, en alle grieven uit de weg te ruimen die ieder van hen diep van binnen koesterde, of beter gezegd: oppotte, en die hen zelfs nog voordat ze het ouderlijk huis hadden verlaten van elkaar hadden vervreemd en bijna op voet van oorlog hadden gebracht. Aurora vond het, zoals al zijn ideeën, nogal hoogdravend en onnadenkend, en ze dacht dat in die eerste opwelling al de kiem aanwezig was van de korte, zinloze sprong in de diepte.

‘We doen het hier in huis,’ had hij gezegd. ‘Ik zorg overal voor, ook voor het eten uiteraard.’ En hij begon het feest te organiseren met een enthousiasme dat Aurora al een tijd niet van hem had gezien, maar dat haar pijnlijk bekend voorkwam.

Dagenlang was hij druk bezig met het toelichten en bespreken van het menu; nu eens haalde hij er iets af, dan weer voegde hij iets toe, zijn oude liefhebberij als fijnproever, die hij in een van zijn vele euforische perioden had gecultiveerd, nieuw leven inblazend, want hij wilde iedereen verrassen met nieuwe smaken, met lekkere dingen die ze nog nooit hadden geproefd, om zo vanaf het begin een bijzondere sfeer te scheppen, die hen zou aanzetten tot nieuwe gesprekken en nieuwe gemoedstoestanden en stemmingen.

‘Iets exotisch maar tegelijk traditioneels,’ legde hij uit, exquise en moderne hapjes maar met klassieke reminiscenties, die de disgenoten gunstig zouden stemmen en waarin ze zich-

zelf konden herkennen. En hij had het over eendenmaagjes, zeeduivellever, zee-egels, zeewier en oesters, over druiven gevuld met foie gras, schuim van venkel, bloemblaadjes van pompoen, ingewanden van kabeljauw, carpaccio van bamboe en cassave, stukken echt Kobe-rund, honderd soorten sauzen en allerlei toetjes, en als ze hem zo hoorde praten, ervoer Aurora een mengeling van medelijden en woede en kon ze zelfs wel huilen, maar ze oefende geduld, kneep haar ogen dicht en haalde diep adem, en ten slotte dwong ze zichzelf tot een half gelukkig, half berustend gebaar van inschikkelijkheid en zelfs van bewondering.

Daarop liet hij zich meevoeren door het genotvolle vooruitzicht en zei: 'Ik ga Sonia bellen.'

Aurora had nog geprobeerd hem op andere gedachten te brengen: 'Wacht liever tot morgen. Er is toch geen haast bij? Of weet je soms niet meer dat het een slecht idee is je te laten meeslepen door een bevlieging?'

'Wat een onzin! Jij noemt altijd alles een bevlieging. Wat is er nou voor geheimzinnigs aan iets zo simpels als het vieren van een verjaardag? Ik bel haar nu meteen. En daarna bel ik de anderen. Andrea, ma, Horacio, de kinderen, iedereen.'

Hij stond recht voor haar, en terwijl hij praatte had hij zijn armen steeds verder gespreid als verwonderde hij zich over de vanzelfsprekendheid van zijn woorden.

'Bel nou niet meteen,' zei Aurora. 'Wacht dan op zijn minst tot Alicia slaapt.'

Want zij was de enige die de geheimen van ieder van hen kende, en die wist dat de kleine en oude rancunes, hoe oud en klein ook, nog altijd latent aanwezig waren in het geheugen en op de loer lagen, wachtend op een gelegenheid om terug te keren naar het heden, vernieuwd en gegroeid, als smeulende

resten die bij het geringste zuchtje wind weer konden opvlammen, of als die schijnbaar onschuldige of grappige verhalen waarin het zaad van een noodlottig einde al besloten ligt. En ze wist ook of vermoedde dat de rancunes en grieven tot dan toe min of meer verborgen waren gebleven omdat ze elkaar nauwelijks spraken, hoogstens af en toe aan de telefoon als er iemand jarig was of met de feestdagen, of als ze een of ander nieuwtje wilden vertellen. En dat was maar goed ook, dacht Aurora, anders zou de wind het vuur alleen maar aanwakkeren en zou de geschiedenis tot leven komen en blindelings op een ontknoping afstormen. En dat terwijl ze zo veel van elkaar hielden, dat zeiden ze tenminste, alleen niet zozeer tegen elkaar als wel via een tussenpersoon, en die tussenpersoon was altijd Aurora. ‘Ik hou veel van Gabriel,’ zei Andrea dan tegen haar. ‘En zij denkt wel van niet, maar ik heb altijd waanzinnig veel van ma gehouden,’ vertrouwde Sonia haar toe. ‘Eigenlijk is Andrea altijd mijn oogappeltje geweest,’ vertelde hun moeder haar. ‘Ik ben nog net zo verliefd op Sonia als op de eerste dag,’ lachte Horacio zijn hart bij haar. En het was goed dat ze van elkaar hielden, zeker, dacht Aurora, maar op afstand en in stilte, want zodra ze dieper in het wezen van die liefde gingen wroeten, zouden de honende en spottende opmerkingen, de verwijten, de beschuldigingen en scheldpartijen beginnen, en zou het hele verleden naar boven komen met een wellicht onstuitbare en eindeloos toenemende snelheid. Daarom zei ze nogmaals, bijna smekend: ‘Nee, wacht alsjeblieft nog even. Laten we eerst nog een poosje tv kijken, dan bel je daarna, wat maakt het uit of je het nu doet of later.’

Maar Gabriel had het nummer al ingetoetst en hield de telefoon bij zijn oor, en hij had zich zelfs al op de bank genesteld om in alle rust en op zijn gemak te kunnen praten.

Misschien ben ik wel een soort heks of waarzegster, denkt ze, en ze blijft midden in het klaslokaal staan, alsof ze zich probeert te herinneren wat ze van plan was te gaan doen maar wat opeens uit haar geheugen is verdwenen.

Als ze zich niet vergist, waren hun ouders in 1966 getrouwd. Ze heetten Gabriel en Sonia. Er is een foto van de bruiloft: de vader is klein, kaal en goedlachs; de moeder poseert kaarsrecht, de kin vooruit, de lippen op elkaar geperst ten teken van een ijzeren wil, en met een achterdochtige blik. In 1968 werd hun eerste dochter geboren, die ze Sonia noemden. In 1970 de tweede, haar noemden ze Andrea, ter nagedachtenis aan de grootmoeder van moeders kant, en in 1973 werd hun zoon geboren, die de naam Gabriel kreeg. Dat was de eerste klap in het gezicht van Andrea. De erfzonde. Want op grond van de erfopvolging kwam haar de naam Gabriela toe, en zo had ze ook graag geheten, net als haar vader en net als de Grote Pentapolijn, haar illustere voorvader (prins van de zeeën, muzikant en polyglot, magiër van de vermommingen en dolende dromer, wiens vaderland de wereld was), Gabriela, en niet als haar grootmoeder, van wie niets bekend was omdat ze niet het geringste spoor van haar leven had nagelaten, niet eens een foto, een anekdote of een aandenken, zelfs dat niet, alleen een naam, die als een drenkeling ronddobbert in de zee van de vergetelheid. Maar haar moeder bewaarde de naam Gabriel voor haar zoon, de geliefde, de fortuinlijke, de uitverkorene, het enige kind op de wereld dat lachend geboren werd en maar één doel in het leven had, gelukkig worden, en dat

– voor zover Andrea zich herinnert – nooit heeft gehuild, omdat het nooit enige reden voor tranen heeft gehad. Zelfs in haar fantasie kan ze hem niet zien huilen. ‘Sorry, Auri, dat ik zo openhartig tegen je ben, maar je kent me intussen en weet dat ik niet kan liegen. Zeker niet tegen jou. Bovendien hou ik ontzettend veel van Gabriel, en ben ik blij dat hij zo gelukkig is.’

Andrea had daarentegen veel gehuild. Eigenlijk was ze op haar tweede of derde al serieus begonnen met huilen, namelijk toen haar moeder haar op een dag alleen liet. Ze had haar koffer gepakt en was weggegaan, stijf en stram, de lippen op elkaar geperst, het haar strak opgestoken in een knot, met stevige pas, de deur met een klap achter zich dichttrekkend, en zij was alleen achtergebleven, twee of drie jaar oud, en had vanaf dat moment altijd wel een reden gevonden om te huilen. Voor Sonia was het ook niet makkelijk geweest, die had ook veel gehuild, maar zij had de mazzel gehad, volgens Andrea, of liever gezegd: het enorme geluk dat ze met Horacio getrouwd was en Horacio voor altijd voor zichzelf mocht hebben. En dat was ook de schuld van haar moeder, volgens Andrea. Volgens Andrea was Horacio heimelijk verliefd op haar, op Andrea, en zouden ze samen heel gelukkig zijn geweest als haar moeder niet had besloten dat Sonia en niet zij met Horacio zou trouwen. Daarmee wist ze hen alle drie in één keer ongelukkig te maken, want Horacio en Sonia waren drie jaar na hun huwelijk alweer gescheiden en zij, Andrea, en ook Horacio, bleven voor altijd verstoken van de liefde.

Dus Andrea en Sonia hebben nauwelijks vreugde in hun leven gekend. En hun moeder ook niet, zelfs nog minder. Hun moeder had van zichzelf al een somber karakter, maar bovendien zei ze, en ze werd niet moe het te herhalen, dat vreugde ongeluk brengt omdat achter de vreugde altijd de tegenspoed